

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI DERGİSİ

DİNİ İLMİ EDEBİ MESLEKİ AYLIK DERGİ

Cilt : XI Sayı : 5
EYLÜL — EKİM 1972

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

«EY İMAN EDENLER SİZDEN EVVELKİ (ÜMMET) LERE YAZILDIĞI GİBİ SİZİN ÜZERİNİZE DE ORUÇ YAZILDI (FARZ EDİLDİ). TAKİ KORUNASINIZ.»

«(O) SAYILI GÜNLER (DİR). ARTIK SİZDEN KİM (O GÜNLERDE) HASTA, YAHUT SEFER ÜZERİNDE OLUR (VE ORUCUNU YEMİŞ BULUNUR) SA TUTAMADIĞI GÜNLER SAYISINCA BAŞKA GÜNLERDE (TUTAR. İHTİYARLIĞINDAN, YAHUT ŞİFA BULMASI ÜMİT EDİLMİYEN BİR HASTALIKTAN DOLAYI ORUC TUTMAYA) GÜCÜ YETMEYENLER ÜZERİNE BİR YOKSUL DOYUMU FİDYE (LÂZIMDIR). BUNUNLA BERABER KİM GÖNÜL İSTEĞİYLE BİR HAYIR YAPARSA İŞTE BU, ONUN İÇİN DAHA HAYIRLIDIR. ORUC TUTMANIZ SİZİN HAKKINIZDA (YEMENİZDEN VE FİDYE VERMENİZDEN) HAYIRLIDIR, BİLİRSENİZ.» BAKARA SURESİ : 183 - 184

KUTLU TİCARET

Güner Tolgay
Gâziantep Merkez Vaizi

Bu yazı, insanın, nakle dayalı, imâna esas teşkil eden realiteler karşısın-
da alacağı tavır ve neticelerini incelemektedir.

Nakle dayalı realiteler basîret, kalbî idrak ve sezgi ile görülüp kabul edi-
len şeylerdir. Şer'î ilimlerden «Kelâm» a konu teşkil ederler: Zat-ı Bâri,
Mebde' ve Meâd İtibâriyle Mükvvenâtın Ahvâli, Nübüvvet, Kıyâmet, Haşr,
Hisâb, Cehennem, Cennet... ve Melekler. Bunlar ekseriyetle ğaybî, gözle gö-
rülmeyen realiteler olduğu için, maddeye esîr olan gözler ve beyinler, bu rea-
liteleri kabul edemezler. Bunları hayret, irkilme ve daha ileri, nefretle karşı-
larlar.

Bilgi, genel olarak, birtakım algıların beyindeki muhassalasıdır. Akıl, be-
dene gönderdiği komutları, bilgi ve algılarına uygun olarak verir: Ateş ya-
kıcı olduğu için, «Dokunma!...» der; ve Dinlen!...» emrini verir; bir canavar
görünce, «Vur, Öldür!...» ya da «Kaç, Kurtul!...» der; güzel bir manzara için,
«Doyasıya Seyret!...» der, âdil, cesur ve cömert olan kişiyi «Hürmetle Takdir
Et!...» der...

Algılanan realiteler fizik âlemden metafizik âleme kaydıkça, akıl, ko-
mutlarını, İman haysiyetiyle vermeğe başlar...

Burada «Metafizik Âlem » yerine «Metafizik Realiteler» tabirini ele ala-
cağım... Metafizik realitelerden, basîretle, kalbî idrâkle algılanan ilk gerçek,
varlığı zarûrî (Vacib-ül-Vücut) olan Allah'tır, Mutlak Varlık'tır... Allah'ın
varlığını kalb gözüyle gören akıl, komutunu bedene, tüyler ürperten, gökleri
dolduran bir haykırıyla gönderir: «O'na Secde Et!» İLÂHÎ NÛR'la aydınlanan
akıl, tabîî ve tek istikameti budur. Bu, fizik âlemlle ilgili komutlara benze-
mez... Bu komutun ardı-arası kesilmez... Bu, sürekli metafizik algının,
imanlaşan yankısıdır... İl'el-ebed kulakları çınlatır, bütün ecza-yı beden bu
yankıyla titrer: «Secde Et O'na!...» «Secde Et!...» «SECDE!!...» «O'na...
O'na!... O'NA!... O'NA SECDE ET!...»

Metafizik (ğaybî) realiteleri gören akıl, «aklı selîm»dir. Bu görüş ki,
dinde «İman» adı verilir... Bundan mahrum olan akıl, selîm akıl değildir.
Metafiziği hissetmeyen, kalben idrâk etmeyen akıl, fizik âlemlde gözleri kör,
her şeyi el yordamıyla sezmeğe çalışan âmâ'dan farksızdır... Işıkları, renk-
leri, güzellikleri bilemez âmâ olan...

Aşağıdaki âyet-i kerîme meâli, konunun esasını teşkil edip, ışık tutmak-
tadır :

«Allah (c.c.) mü'minlerden cânlarını ve mallarını, Cennet muhakkak ken-
dilerinin olmak bahasına satın aldı.» (*)

Dikkat edilirse âyet-i kerîme mü'minleri satıcı, Allah'ı alıcı olarak göste-
riyor. Fakat..... :

(*) Tevbe/III.

«Älemlerin Rabbi...» (1)

«Göklerde ne var, Yerde ne varsa hepsi O'nundur.» (2)

«Göklerin ve Yerin mülk (-ü saltanat) ı hakikatte Allah'ındır, kendisinin-
dir...» (3)

«Görmedin mi ki Allah Gökleri ve Yeri hakk (ve hikmet) le yaratmıştır.
Dilerse sizi (n varlığınızı) giderir (yok eder, yerinize) yepyeni bir halk ge-
tirir.» (4)

«Göklerin ve Yerin Rabbi, Arş'ın da Rabbi, onların vasfedegeldiklerin-
den münezzehtir.» (5)

..... gibi âyetler, insanlar dahil, maddî ve mânevî bütün mahlûkât, Yer-
de ve Göklerde olanların hepsi... nin Allah'a ait bulunduğunu ifade ediyor.
Hepsinin Yaratıcısı, Mâlikî ve Mutasarrıfı O'dur, diyor...

O halde Allah (c.c.) kimin malını kimden alıyor?... Yahut, insan kimin
malını kime satıyor?...

Her şey... Allah'ın ise; insanın canı, malı da O'nun, bedel olarak gösteri-
len Cennet de O'nun; ne lüzum var böyle bir mübayaa'ya?...

Eğer insan hür ve birtakım şeylerin sahibi ise, Allah'ın insanı mübayaa'-
ya zorlaması neden?... Bu mübayaa'ya uygun alış-veriş yapmayanları Cehen-
nem'e atması zulüm değil midir?

Bu sorulara cevap verebilmek için, hilkat tablosunu Kur'an-ı Kerim'den
seyredelim :

«Biz, Gökleri, Yeri ve ikisi arasında bulunan her şeyi (başka değil) an-
cak hakkın ikamesine sebep olarak (kudretimize, birliğimize delâlet etmek
üzere) ve muayyen bir vâde için yarattık.» (6)

«Ben cinleri de, insanları da (başka bir hikmette değil ancak Bana kul-
luk etsinler diye yarattım.» (7)

«Yerde ne varsa hepsini sizin (faideniz) için yaratan, sonra (iradesi) gö-
ğe yönelip de onları yedi gök halinde tesviye (ve tanzim) eden (sapasağlam
yapan) O'dur, ve O, her şeyi hakkıyla bilendir.» (8)

...Muhakkak Ben Yeryüzünde (Benim emirlerimi tebliğ ve infaza me-
mur) bir halife (bir insan, âdem) yaratacağım...» (9)

«And olsun Biz insanı çamurdan (süzülmüş) bir hulâsadan yaratmışız-
dır. Sonra onu (Âdem Aleyhisselâm'ın nesli olan insanı) sarp ve metîn bir
karargâhta (rahimde) bir nutfe yaptık. Sonra o nutfeyi bir kan pıhtısı halî-

(1) Fatıha/1, Âl-i İmrân/61, 68, 104, Yûnus/10, 37, Mûmin/64, 65, 66, Zümer/75, Rah-
mân/17, Casiye/36.

(2) Bakara/255, 284, Mâide/40, Şûrâ/2, Rûm/26, Hacc/64, Enbiya/19, Necm 31, İbrahim 2,
Nisâ/126, 131, 132, Âl-i İmrân/109, 129.

(3) Âl-i İmrân/189, Tevbe/116, Casiye/27, Duhân/7, Mülk/1, Hâdîd/2, 5, Feth 14, Şûrâ 49.

(4) İbrâhîm/19.

(5) Zuhruf/82.

(6) Ahkâf/3.

(7) Zâriyât/56

(8) Bakara/29.

(9) Bakara/30.

ne getirdik, derken o kan pıhtısını bir çiğnem et yaptık, o bir çiğnem eti de kemik (ler) e kalbettik de, o kemiklere de et giydirdik. Bil'âhare onu başka yaratılışla inşa ettik (can verdik). Sûret yapanların en güzeli olan Allah'ın şanı (bak) ne yücedir!» (10)

«Biz hakikat, insanı en güzel bir biçimde yarattık.» (11)

«Allah, sizin faideniz için Yeri bir karar (gâh), göğü bir binâ (kubbe) yapan, size sûret veren, sonra sûretlerinizi güzelleştiren, en güzel ve en temiz şeylerden sizi rızıklandırandır. İşte Rabbiniz olan Allah budur. Demek Âlemlerin Rabbi ne yücedir!» (12)

«O, Göklerde ne var, Yerde ne varsa hepsini, kendi (canibi) nden size râm etti. Şüphesiz ki bunda, iyi düşünecek bir kavm için, kat'î âyetler (delâletler, ibretler) var. (13)

«Sizin için o kulakları, o gönülleri, o gözleri yaratan O'dur. (Böyle iken) ne az şükredersiniz!» (14)

«Göklerde, Yerde ne varsa hepsi Allah'ı tesbîh (ve tenzîh) etmektedir...» (15)

«O, hanginizin daha güzel amel (ve hareket) de bulunacağını imtihan etmek için ölümü de hayatı da takdîr eden ve yaratandır.» (16)

«Kulak, göz, kalb... bunların herbiri bundan (yapdıklarından) mes'ul'dür.» (17)

«Hakikat Göklerin ve Yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelişinde (ve uzayıp kısılmasında) temiz akıl sahipleri için elbet ibret verici deliller vardır. Onlar (o akıl sahipleri öyle insanlardır ki) ayakda iken, otururken, yanları üstüne yatarken... hep Allah'ı hatırlayıp anarlar ve Göklerin, Yerin yaratılışı hakkında inceden inceye düşünürler, (imâl-i fikr'ederler ve şöyle derler :) Ey Rabbiniz, Sen bunları boşa yaratmadın. Sen (bundan) pâk ve münezzehsin. Artık bizi Ateş'in azabından korusun. Ey Rabbiniz, hakikat Sen kimi Ateş'e sokarsan şüphesiz onu hor ve hakîr (Orada) zalimlerin hiç bir yardımcısı da yoktur.» (18)

«(Öldükten sonra dirilip) bize kavuşacağını ummayan, (Âhirete inanmayarak sadece) Dünya hayatına razı olan ve onunla sükun (ve istirahat) a dalan kimselerle (varlığımıza, birliğimize ve kemâl-i kudretimize delâlet eden) bunca âyetlerimizden gâfil olanlar (yok mu?) işte onların irtikâb etmekte oldukları (şirk ve ma'siyetler) yüzünden varacakları yer şüphesiz ki Ateş'tir. (Fakat) İman edip de güzel amel (ve hareket) lerde bulunanlar (a gelince :) O ni'met dolu Cennetlerde (ki saadetin) yol (unu) gösterir.» (19)

(10) Mü'minûn/12, 13, 14.

(11) Tin/4.

(12) Mü'minûn/64.

(13) Casiye/13.

(14) Mü'minûn/78.

(15) Hadîd/1, Haşr/1, Saf/1, Cuma/1, Teğabün/1

(16) Mülk/2.

(17) İsrâ/36.

(18) Âl-i İmrân/190, 191, 192.

(19) Yûnûs/7, 8, 9.

«And olsun ki biz cin ve insden birçoğunu Cehennem için yaratmışızdır. Onların kalbleri vardır, bunlarla idrâk etmezler; gözleri vardır, bunlarla görmezler; kulakları vardır, bunlarla işitmezler... Onlar dört ayaklı hayvanlar gibidir, hattâ daha sapıkdırlar... Onlar gaflete düşenlerin tâ kendileridir.» (20)

«(Onlar) bir sürü sağırlar, bir sürü dilsizler, bir sürü körlerdir. Artık Hakk'a dönmezler.» (21)

«...Artık hidâyeti kabul eden, ancak kendi faidesi için kabul etmiş; sapkınlık eden de kendi zararına sapmış olur.» (22)

«...Sonra siz bu (Dünya hayatı) nın arkasından hiç şüphesiz ki ölümler olacaksınız.» (23)

«Sonra siz Kıyamet Günü'nde muhakkak diriltilip (kabirlerinizden) kaldırılacaksınız.» (24)

«İnsan zanneder mi ki herhalde Biz onun kemiklerini toplayıp (diriltmek için) bir araya getirmeyeceğiz?» (25)

«Ya?... Sizi ancak boş yere yarattığımızı ve hakikaten bize döndürülme-yeceğinizi mi sandınız?» (26)

«İnsan (şeriatlerle mükellef tutulmayacağını, öldükten sonra dirilip hesap vermeyeceğini ve) kendisinin başı boş bırakılacağını mı sanıyor?» (27)

«Gökleri ve Yeri Hakk (u Adl) in ikamesine sebep olarak yaratan, size sûret veren, hem sûretlerinizi de güpgüzel yapan O'dur. Dönüşünüz de ancak O'nadır.» (28)

«Biz, Göğü, Yeri ve ikisi arasında bulunan şeyleri oyuncular (ın işi) olarak yaratmadık» (29)

«Göklerde ne var, Yerde ne varsa hepsini, Allah'ın, muhakkak sizin için musahhar kıldığını, açık ve gizli birçok nimetlerini sizin üzerinizde bol-bol tamamladığını görmediniz mi?» (30)

«Göklerin ve Yerin mülk (ü tasarrufu) hakikaten Allah'ın olduğunu ve sizin için Allah'tan başka ne bir yâr, ne de bir yardımcı bulunmadığını bilmedin (iz mi? (31)

«Biz emaneti Göklere, Yere ve dağlara arz (ve teklîf) ettik de onlar bunu yüklenmekden çekindiler. Bundan endişeye düştüler. İnsan (a gelince: O tuttu) bunu sırtına yükledi. Çünkü o çok zulümkâr, çok cahildir.» (32)

- (20) A'râf/179.
 (21) Bakara/18.
 (22) Yûnûs/108.
 (23) Mü'minûn/15.
 (24) Mü'minûn/16.
 (25) Kıyame/3.
 (26) Mü'minûn/115.
 (27) Kıyame/36.
 (28) Teğabûn/3.
 (29) Enbiya/29.
 (30) Lukman/20.
 (31) Bakara/107.
 (32) Ahzâb/72.

«Hangi Rabbin Âdemoğullarından, onların sırtlarından (sulblerinden) zürriyetlerini çıkarıp, kendilerini kendilerine şahid tutmuş, «Ben sizin Rabbiniz değil miyim?» (demişti) onlar da 'Evet, (Rabbimizsin) şahid olduk, demişlerdi (ya? İşte bu şahidlendirme) Kıyamet Günü Bizim bundan haberi-miz yoktur...' dememeniz içindi.» (33)

«Sonra (ey insanlar) hiç şüphesiz, hepiniz Rabbinizin huzurunda muha-kemeye duruşacaksınız.» (34)

«Ne yapıyor idiysele kulakları, gözleri derileri hep aleyhlerinde şahidlik edecekler.» (35)

«O Gün ağzlarının üstüne mühür basarız. Ne irtikâb ediyor idiysele bi-ze elleri söyler, ayakları (ve diğer uzuvları) da şahidlik eder.» (36)

«Oku kitabını!... Bu Gün sana karşı bir hesap görücü olarak nefsin ye-ter.» (37)

«(O Azâb Günü, kâfir ve zâlim olan her nefsin) 'Benim için (Dünya'ya) bir dönüş daha olsaydı da iyi hareket edenlerden (mü'minlerden) bulunsay-dım' diyeceği (Gün'dür).» (39)

«Kıyamet kopduktan sonra Haşr) yer (i) Rabbinin Nûriyle ziyalandı. Kitab kondu, Peygamberler ve şahidler getirildi. (Allah'ın kulları) arasında, onlar asla haksızlığa uğratılmıyarak, hakk (ve adaletle) hükm'olundu.» (40)

«O küfr'edenler ayrı ayrı bölükler halinde Cehennem'e sürüldü... Rab-berinden korkanlar ise (i'zâz ve ikrâm ile) fevc-fevc Cennet'e sevk edildi...» (41)

Görülüyor ki her şey, Kâdir ve Zülcelâl olan Hâlikın eseridir. O yaratmış-ır. Her şey mutlak mânâda O'nun mülk ve tasarrufundadır.

Kâinât sarayını inşâ edip, yarattıklarının (bedenî, rûhî güzellik, akıl, id-râk, şuur v.s. melekelerle sahib olmak itibariyle) en güzelinin... insanın em-rine vermiştir. Ki, O'nun namına o sarayda tasarrufta bulunsun, emirlerini tebliğ ve infaz etsin.

Bu memuriyyet, insana, İlâhî bir emanettir. İnsandan önce bütün var-lıklara teklif edilmiş, hepsi de emânete riayet edememekten endişelenerek, yüklenmek istememişlerdir. İnsan, bu emâneti yüklenmekle, Dünya ve Kâi-nât sarayının yegâne vâlisi ve İlâhî mutasarrıfı kılınmıştır. Başiboş da bira-kılmamıştır. Bu tasarruf ve velâyet hakkı, neticede sorumlu tutulmak kaydı ile, İlâhî bir imtihan vasfına bürünmüştür. Dolayısıyla insan, İlâhî görev ve sorumluluklar içerisinde, kayıtlı bir hürriyete sahiptir. Mutlak hürriyet, «Dilediğini Yapan» Allah'a (c.c.) aittir.

Tamamen İlâhî bir takdîr ve nizam eseri olan bu hilkat tablosunun ilk çizgileri, Akd-i Fitrî ve Mîsâk-ı Elest'i anlatıyor...

(33) A'râf/172.

(34) Zümer/31.

(35) Fussilet/20.

(36) Yâsin/65.

(37) İsrâ/14.

(38) Zümer/58.

(39) Mü'min/52

(40) Zümer/69, 70, 71.

(41) Zümer 170, 71

Artık, bedenî ve rûhî üstünlükleriyle «en güzel sûrette» yaratılan insanın vazifesi ne olmalıdır? Ne olabilir?... Aynı tabloda onu da seyr'ettik :

Yaratılanları düşünüp, Yaratan'a yol bulmak... O'nu tanımak... O'na kulluk etmek... Hayatı O'nun rızasına uygun kılmak... Büyük bir sorumluluk hissiyle, O'nun namına, emirlerini tebliğ ve infaz etmek... Nev'i beşer dahil, Göklerin, Yerin, bunların arasındakilerin... fitrî tesbihatına şuurla iştirak etmek... O'nun için yaşamak... O'nun için ölmek... Çünkü «Yol O'nun... Varlık O'nun... Gerisi hep angarya...» (42) Çünkü, varlıklar O'ndan geldi, dönüş ve son durakları da O'nun Huzuru'dur...

Bütün bunlar bir şey ile olur... : İMAN ile...

«İmandır o cevher ki, İlâhî ne büyüktür!...» (43)

Mayası, esası, temeli, Allah'ın «bilinmek» dileği ile yoğrulan; O'nu bilmek için halk olunan nev-i beşerin, bilmek ve bilmemekte alacağı vaziyetin tespiti ve İlâhî Hakk ve Adâlet'in tecellisine medâr olarak yaratılan varlıklar âlemi... madalyonun öbür yüzü ile, insana kendini tanıtmak için yaratılmıştır.

Her şeyi Ezelî ve Ebedî İlmi ile bilen Allah (c.c.), dileyseydi, insanoğlunun hangisi Cennetlik, hangisi Cehennemlik... bunu elbette bildiğinden, herkesi sorgusuz - sualsiz lâyük olduğu yere koyardı... O takdirde ehl-i Cehennem: «Ya Rabbi, bizi imtihan etmeden nasıl yakarsın, önce imtihan et, isyan edersek o zaman yak...» diye itiraz etmezler miydi? İşte bunun için (Ahkâf/3, Casiye/22, Teğâbün/3.) âyetleri, hilkatın sırrını ins-ü cinne ilân ediyor: **Gökler, Yer ve ikisi arasındakiler... ancak ve ancak hakkın ikamesi, Adli İlâhî'nin tecellisi için yaratılmıştır!...**

Kalbi, olur idrâk etmezse; gözü olur, görmezse; kulağı olur, duymazsa... onun insanlık haysiyeti nerede kalır?... Âhiret'e inanmayan, Rabb-ül-Âlemîn'i tanımayan, Dünya hayatına razı olan ve fakat küfrünü de kabullenmeyen İmansız... Kıyamet Günü'nde, Adli İlâhî önünde kendini çok iyi tanıyacaktır! Zamanın çarkları daima ileri döndüğünden, artık, Rabb'i tanımak için tekrar Dünya'ya geliş mümkün olmayacaktır. Esasen bu, İlâhî Adâlet'e de uygun değildir. Zirâ, ölüm ve haşr ile yakîn hasıl olduktan sonra,, teklîf ve imtihan sırrı ortadan kalkar. İman ise «gayb» (44) halinde makbûldür; imtihanda başarı ancak böyle kazanılır...

Rabb'ini bilen, O'na kullukta bulunan insan, Rabb'inin rahmet ve hidayetiyle en büyük kurtuluşa ermiştir. O, İman gözüyle görür ve bilir ki, Hallâk-u Zülcelâl olan Allah, her şeyin Mutlak Sahibi'dir. Elindekiler kendisine emaneten, muvakkat bir intifa hakkıyla verilmiştir. Emaneti korumak, hayatı Allah'ın rızasına uygun kılmakla mümkün olacağından, bütün emanetleri, yeri gelince Gerçek Sahibi'ne vermekten asla çekinmez... Verdikçe zevk alır, zevkyâb oldukça verir... Allah'ın (c.c.) ihsan eylediği emanetlerin en değerlisi bulunan «hayat» ın feda edilişi de, insana, zevklerin en büyüğünü şahadet şerbetiyle tattırır...

(42) N.F. Kısakürek.

(43) M.A. Ersoy

(44) Bakara/3.

İnsan ne kadar nankör olmalı ki, Cennet bahasına, mal ve canını Sahib-i Hakîkî'sine teslim etmek istemesin!...

Keyfiyet itibariyle, (fizik, metafizik... bütün) gerçekleri ve neticelerini görüp kabullenmekten ibaret, İlâhî bir Nûr olan İman, mezkûr mübayaa ile ilgili olarak, insan hayatını birkaç yönde etkiler :

I — Fânî emanetler Allah'a (c.c.) teslim edilmekle; âdetâ bire on, bire otuz veren, en münbit arazide değerlendirilen tohumlar gibi, değerlenir... A'mâl-i sâliha tohumlarını mü'min, ebedî âlemde bire on, bire yüz, yedi yüz ve daha fazlasıyla biçer...

Kâfirlerin amelleri ise, imansızlıklarıyla çoraklaşan dünya hayatında çürüyüp gider...

II — Mü'min her an Rıza-yı Bârî'yi gözettiğinden, her azâsı Allah için çalışmış, her düşünce ve davranışı ibadet hükmüne geçmiş olur... O'nu zikr'eden kalbler ve diller, O'nun sevdiği ses ve sözleri dinleyen kulaklar, haramdan sakınan gözler, helâle uzanan eller, helâle koşan ayaklar... O'nun sevgisiyle çalışan, çırpınan bir beden... ve incelen... tezekkî eden bir rûh...

İşte Yeryüzünde hilâfet tahtına, Hâlik'ı temsil makamına oturan kul!... İşte, bedeli Cennet olan insan!...

III — Fânî hayatın meşekkatleri, elemeleri, türlü - türlü felâketleri... mü'mini ırgalamaz. Çünkü o, Allah'a (c.c.) güvenip dayanmıştır...

IV — Son nefeste, henüz Dünya'dan ayrılmadan önce, mü'min, gaybî imanın semeresini, Cennet müjdesini, bir Fazl-ı Rabbânî olarak alır: «Ey itmi'nâne ermiş ruh! Dön Rabb'ına, sen O'ndan razı, O senden razı olarak... Haydi gir kullarımın içine!... Gir Cennetim!...» (45)

Böyle bir kulun kabir hayâtı, haşr ve muhasebesi gayet kolay geçecek... Cehennem kendisine haram kılınmış olarak... Dünyadaki güzel amellerin, İlâhî Rızâ tarlasında sümbüllenen sonsuz yemişleri halinde... İ'zaz ve ikrâm ile saadet yurduna, Cennete girecek...

V — Şu gerçekler önünde, fânî hayatta, Yaratan'ı, âlemlerin Hakîkî Sahibi'ni tanımayan, O'na isyanla yaşayan... Yine O'nun fazl-u rahmetinin bir eseri bulunan Peygamberlerinin sesini dinlemeyen, şeriatleriyle amel etmeyenlerin Cehennem'e yuvarlanmaları, Adl-i İlâhî'nin tecellisinden başka bir şey değildir... «Onlar o kimselerdir ki. Doğru Yol'u bırakıp sapkınlığı (eğri yolu) satın almışlardır...» (46) Eğri yolun son durağı ise Cehennemdir.

Bütün bunlar, konuya esas teşkil eden âyet-i kerîmede mübayaa şeklinde istiare olunuyor. Gûyâ ortada satılırk bir meta var: Can ve mal... Bedeli; Cennet ve Rıdvân-ı İlâhî... Fakat kul asla zorlanmıyor, gâyet serbest... Cenâb-ı Zülcelâli vel-İkrâm, nihayetsiz lütuf ve ihsanını elde etmenin şerefini kullarına tahsis buyurmuş... Mübayaa eden kul, iştirâ eden Cenab-ı Kibriyâsı... Kullarından can ve mallarını talep eyleyip, şayet râzı olurlarsa... Cennetle... Sonsuz ihsanlarıyla mukabele eyliyeceğini beyan buyurmuştur. (47)

(45) Fecr/27, 28, 29, 30.

(46) Bakara/16

(47) Bu konuda Hak Dini Kur'an Dili C. 3. Sh. 2621'e bk.